

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 15

van **FREYA SAEYS**

datum: 15 oktober 2015

aan **SVEN GATZ**

VLAAMS MINISTER VAN CULTUUR, MEDIA, JEUGD EN BRUSSEL

Mediarichtlijn suicidepreventie - Naleving

De wijze van berichtgeving m.b.t. zelfmoord houdt risico's in. Wetenschappelijk is bewezen dat een slechte communicatie zelfmoordpogingen kan uitlokken.

De "Werkgroep Verder" richt zich tot mensen die een dierbare verloren als gevolg van zelfdoding. Vanuit deze doelstelling ontwikkelde zij een mediarichtlijn teneinde de berichtgeving over zelfdoding te verbeteren en dus uitlokking te vermijden. Werkgroep Verder organiseert ook vormingen van journalisten.

Daarnaast kunnen ook soaps waarin een zelfmoord gebeurt - zoals recentelijk in de soap "Thuis" - heel wat reacties losweken. De uitzending van Thuis waarbij nogal expliciet aandacht werd besteed aan de zelfmoordpoging van één van de hoofdpersonages lokte heel wat kritiek uit. Er waren tot zeven keer meer oproepen bij de Zelfmoordlijn. Het belangrijkste verwijt aan de VRT was dat het niet volstaat uitsluitend het nummer 1813 van de Zelfmoordlijn mee te delen, maar dat alle delen van de mediarichtlijn moeten worden nageleefd (zoals het niet expliciet in beeld brengen van de wijze van zelfmoord).

1. Wordt binnen de VRT gemonitord in welke mate de mediarichtlijn wordt gerespecteerd, zowel in de berichtgeving als bij programma's?
2. Werden naar aanleiding van het incident met de welbepaalde aflevering van "Thuis" conclusies getrokken m.b.t. de naleving van de mediarichtlijn?
3. Welke inspanningen levert de VRT om in haar berichtgeving rekening te houden met de mediarichtlijn suicidepreventie? Hoe worden journalisten gesensibiliseerd deze richtlijn na te leven?
4. In welke mate wordt bij het tot stand komen van programma's rekening gehouden met het mogelijk uitlokkend karakter van beelden tot suicide of suicidepoging? Wordt bij twijfel contact opgenomen met experts zoals de Werkgroep Verder?

ANTWOORD

op vraag nr. 15 van 15 oktober 2015

van **FREYA SAEYS**

Ik heb in verband met uw vragen elementen van antwoord opgevraagd bij de VRT.

1. De Werkgroep Verder stelt over de mediarichtlijnen onder meer dat juist en sereen berichten over zelfdoding preventief kan werken en van levensbelang is. Het blijkt namelijk mogelijk om aan de hand van richtlijnen de kwaliteit van de berichtgeving over zelfdoding op een positieve manier te beïnvloeden. Doel is de berichtgeving over zelfdoding waardevoller te maken en zelfmoord naar aanleiding van berichten in de media te vermijden. De mediarichtlijn is in principe gericht op de programma's van de nieuwsdienst en niet op de niet-nieuwsdienstprogramma's. De VRT stelt zich op het zelfmoordthema ook bij de andere programma's terughoudend en voorzichtig op.

De VRT-nieuwsdienst monitort de toepassing van de mediarichtlijn van de Werkgroep Verder niet afzonderlijk, maar respecteert ze wel. De redacties van de niet-nieuwsdienstprogramma's respecteren de beroepsethische regels omtrent zelfmoord die voortvloeien uit het VRT-programm charter.

2. Aangezien de naleving van de mediarichtlijn van de Werkgroep Verder van toepassing is op nieuwsdienstprogramma's en niet op fictieprogramma's, werden geen conclusies getrokken over de richtlijn met betrekking tot deze specifieke aflevering van "Thuis".

De niet-nieuwsdienstprogramma's moeten het beroepsethisch kader zoals beschreven in het programm charter respecteren. Daarin staat onder meer:

"Voor non-fictie-programma's

We gaan omzichtig om met programmaonderdelen of programma's rond zelfmoord. We schatten de relevantie in, rekening houdend met de context. We vermijden onnodige details en vermelden hulplijnen waar het gepast is."

Op de intranetmodule Beroepsethiek wordt op tal van onderwerpen met betrekking tot beroepsethiek ingegaan. Over de aandacht voor zelfmoord in een programma, wordt daar volgende leidraden meegegeven:

- *"Je gaat omzichtig om met programmaonderdelen of programma's over zelfmoord.*
- *Je moet in alle gevallen het respect voor de persoonlijke levenssfeer van het individu afwegen tegen het belang van het openbaar maken van bepaalde feiten. De waardigheid van het individu moet zoveel mogelijk worden beschermd.*
- *Je vermijdt onnodige details en vermeldt de hulplijnen.*
- *Je stelt zelfmoord nooit als positief of als navolgingswaardig voor.*
- *Je schat de relevantie in, rekening houdend met de context.*
- *Je doet een redelijke poging om te checken of naaste familieleden al op de hoogte zijn."*

Als het gaat om fictie dan houdt de VRT, volgens haar programm charter, rekening met de maatschappelijke impact van verhalen. De VRT beoogt geen sensatiezucht en

behandelt gevoelige thema's niet op een gratuite manier. Maar zij waarborgt wel haar onafhankelijkheid en neemt autonoom de redactionele eindbeslissing over fictielijnen. Het programmacharter zegt ook: "bij fictie tonen we de wereld hoe hij is". De VRT brengt dus wel degelijk maatschappelijk gevoelige thema's en controversiële en bediscussieerbare onderwerpen in onze verhaallijnen.

In de praktijk zal VRT-Televisie voor uitzending van een programma waarin het zelfmoordthema voorkomt, waarschuwen voor de gevoeligheid van de uitzending en na de uitzending verwijzen naar het nummer van de zelfmoordlijn.

In de loop van de komende maanden zal de Werkgroep Verder met de VRT (zoals met andere mediabedrijven, productiehuisen en theaterhuizen) overleg starten over suïcide in fictieprogramma's en theaterproducties. Voor de VRT zal de manager beroepsethiek deelnemen aan dit overleg.

Specifiek wat betreft de serie Thuis is het kenmerkend voor het genre dat vooral emotionele belevingen en interacties en de relaties tussen de hoofdpersonages centraal staan en dat ook drama en leed uit het leven van deze personages aan bod komen.

In de laatste aflevering van het vorige seizoen (de seizoensfinale) waren er enkele scènes rond een zelfmoordpoging van een personage. Alle verhaallijnen in Thuis, ook deze van de zelfmoordpoging, kennen een aanloop (vóór de seizoensfinale) en worden nadien nog verdergezet. De beelden uit de seizoensfinale staan met andere woorden niet op zich maar zijn onderdeel van een langer verhaal.

Voor de uitwerking van tal van verhaallijnen in Thuis wordt aan research gedaan, worden hulpgroepen, experts, en mensen die soortgelijke ervaringen hadden als deze uit de verhaallijn, bevraagd. De uitwerking van de informatie uit deze research voor een specifiek programma behoort wel tot de autonomie van de VRT-redacties, tot hun expertise en deze van hun storytellers.

Ook voor de uitwerking van de verhaallijn rond de ellende van het personage (Luc) dat de zelfmoordpoging deed, werd uitgebreide research gevoerd.

Thuis is een fictieprogramma. Ook in fictieprogramma's kan de wereld getoond worden zoals hij is, inclusief minder aangename, controversiële, provocerende of choquerende zaken. Het tonen van moeilijke en gevoelige thema's in fictieprogramma's zoals Thuis, kan bijdragen om deze thema's bespreekbaar te maken bij een breed publiek.

De VRT behandelt gevoelige thema's in Thuis (en in haar andere producties) zonder sensatiezucht en met respect. Het in beeld brengen van expliciet geweld wordt vermeden.

De uitwerking van de verhaallijn omtrent de zelfmoordpoging van het personage, is niet sensationeel gehouden. Er komt geen geweld, geen lichaamsverminking, ... in beeld. De beelden uit deze verhaallijn werden in korte sequenties gehouden en afgewisseld met beelden uit andere verhaallijnen. Ook auditief werd gezorgd voor niet-sensationele achtergrondmuziek. Na een kort beeld van de voeten van het personage, volgde de eindgeneriek met rustige plattelandsbeelden.

De VRT heeft de kijkers vooraf via de omroepster willen waarschuwen dat de beelden voor gevoelige kijkers emotioneel konden overkomen. Door een communicatiefout was er evenwel geen duidelijke waarschuwing door de omroepster voor de uitzending van 26 juni 2015. Voor de heruitzending van 30 augustus werd er door de off-screen-aankondigingsstelsel wel gewaarschuwd.

Meteen na de uitzending heeft de VRT met een pancarte doorverwezen naar de Zelfmoordlijn 1813. De Zelfmoordlijn (een initiatief van de Werkgroep Verder) was op de hoogte van het tijdstip en de inhoud van de uitzending en van het feit dat de pancarte zou worden getoond.

Het opnemen van dit gevoelig thema als verhaallijn in Thuis gebeurde zeker niet lichtzinnig. De sequenties in de seizoensfinale werden voorafgegaan door een opbouw van omstandigheden en ook de nasleep van dit verhaal werd grondig uitgewerkt

(voorbeelden: het personage houdt zware fysieke gevolgen over aan zijn zelfmoordpoging, de reacties van zijn omgeving). Ook deze aanleiding en nasleep werd uitgewerkt met advies van de gespecialiseerde werkgroepen en van mensen die in hun directe omgeving soortgelijke ervaringen meemaakten.

3. De mediarichtlijn suïcidepreventie van de Werkgroep Verder wordt actief gepromoot binnen de VRT-nieuwsdienst: de richtlijn maakt deel uit van de opleiding deontologie die wordt aangeboden aan de VRT-journalisten. Leden van de Werkgroep Verder zijn al meermaals komen spreken voor mensen van de nieuwsdienst over het thema zelfmoord.

Bij een incident waarvan de VRT-nieuwsdienst aanvoelt dat het veel beroering kan gaan geven, maakt de deontologische adviesraad adviezen op maat.

4. De programmamakers van de nieuwsdienstprogramma's en de andere programma's houden rekening met het uitlokkend karakter van beelden van een suïcide(poging). De nieuwsdienst past de mediarichtlijn van de Werkgroep Verder toe en ook de andere programmamakers stellen zich voorzichtig op ten aanzien van het thema zelfmoord.

De journalisten van de nieuwsdienstprogramma's wordt aangeraden om in eerste instantie te overleggen met de deontologische adviesraad van de VRT-nieuwsdienst. Als die laatste zelf twijfels heeft, zal die de Werkgroep Verder contacteren. Dat is al enkele keren gebeurd.

Ook voor sommige niet-nieuwsdienstprogramma's waarin het zelfmoordthema aan bod komt, wordt contact opgenomen met de Werkgroep Verder. De VRT waakt er wel over dat ze de autonomie behoudt, bijvoorbeeld bij de invulling van de verhaallijn bij fictie.